ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

VAIDEOTSUS
ja
ETTEKIRJUTUS-HOIATUS
avaliku teabe asjas nr. 2.1-3/22/2094

Vaideotsuse ja ettekirjutuse tegija	Andmekaitse Inspektsiooni jurist Elve Adamson
Vaideotsuse ja ettekirjutuse tegemise aeg ja koht	10.10.2022 Tallinnas
Vaide esitamise aeg	26.08.2022 (registreeritud inspektsioonis 30.08.2022)
Teabevaldaja	Politsei- ja Piirivalveamet (Ida prefektuur, Narva Politseijaoskond) aadress: Pärnu mnt 139, Tallinn e-posti aadress: ppa@politsei.ee
Teabevaldaja vastutava isik	peadirektor
Vaide esitaja (teabenõudja)	Eraisik e-posti aadress: xxxxxxxx@hot.ee
Vaide esitaja esindaja	Katrin Paulus, advokaat Advokaadibüroo Emeraldlegal Aadress: Ahtri 6a, 10151 Tallinn e-post: menetlus@emerald.legal

RESOLUTSIOON:
avaliku teabe seaduse (AvTS) § 45 lg 1 punkti 1, § 51 lõike 1 punkti 1 haldusmenetluse seaduse (HMS) § 85 punkti 2 ja Vabariigi Valitsuse seaduse § 75^1 lõike 3 alusel

1) teen vaideotsuse vaie rahuldada;
2) teen teabevaldajale täitmiseks kohustusliku ettekirjutuse:
Vaadata uuesti läbi teabenõudja 12.08.2022 esitatud teabenõue ja väljastada vaide esitaja tema poolt soovitud kriminaaltoimik ulatuses, mis ei sisalda teiste isikute piiranguga andmeid
3) määran ettekirjutuse täitmise tähtajaks 20. oktoober 2022.

AvTS § 52 kohaselt peab teabevaldaja ettekirjutuse saamisest alates viie tööpäeva jooksul võtma kasutusele abinõud ettekirjutuse täitmiseks ja teatama sellest Andmekaitse Inspektsioonile.

VAIDLUSTAMISVIIDE:

Kuivõrd käesoleva otsusega rahuldati vaie täielikult, saab **vaide esitaja** 30 päeva jooksul pöörduda Andmekaitse Inspektsiooni vastu halduskohtusse üksnes juhul, kui Andmekaitse Inspektsioon rikkus menetlemisel vaide esitaja õigusi muul viisil.

Riigiasutus saab käesoleva haldusakti vaidlustada vaidega Andmekaitse Inspektsiooni peadirektorile.

Ettekirjutuse vaidlustamine ei peata selle täitmise kohustust ega täitmiseks vajalike abinõude rakendamist.

HOIATUS:
Kui teabevaldaja jätab Andmekaitse Inspektsiooni ettekirjutuse täitmata, võib Andmekaitse Inspektsioon pöörduda teabevaldaja kõrgemalseisva asutuse, isiku või kogu poole teenistusliku järelevalve korraldamiseks või ametniku suhtes distsiplinaarmenetluse algatamiseks. (AvTS § 10 lõiked 1 ja 4, § 53 lõige 1).

FAKTILISED ASJAOLUD:

1. 12.08.2022 esitas vaide esitaja Politsei- ja Piirivalveametile (PPA) teabenõude, milles palus väljastada kriminaalasja nr 15233000220 toimiku maksimaalses ulatuses, milles vaide esitaja oli kahtlustatav, mis ei sisalda piiranguga andmeid.
2. 24.08.2022 keeldus PPA teabenõude täitmisest põhjendusega, *et toimikus on juurdepääsupiiranguga teave avaliku teabe seaduse § 35 lg 1 p 1 ja 12 alusel, asi lõpetati koosseisu puudumisel ja isikule karistust ette ei nähtud ning toimik on antud arhiivi.*
3. Vaide esitaja eeltooduga ei nõustunuid ning esitas PPA poolt teabenõude täitmisest keeldumise osas vaide.

VAIDE ESITAJA NÕUE JA PÕHJENDUSED:

1. ***Olukorra taust**. Kaebaja oli kahtlustatav kriminaalasjas nr 15233000220. Kriminaalasi lõpetati.*
2. ***Teabenõude esitamine**. Kaebaja esitas rikkujale teabenõude seoses kriminaalasja nr 15233000220 toimikuga tutvumisega / väljastamisega (lisa 1). Kaebaja leidis, et tal on õigus toimikuga tutvumiseks, kuivõrd ta oli kriminaalasjaga isiklikult seotud ning tal on õigus teada, mida tema kohta koguti.*
3. ***Rikkuja vastus**. Rikkuja ei väljastanud kriminaalasja toimikut ega materjale (lisa 2). Rikkuja asus seisukohale, et kuna kriminaalmenetlus on lõpetatud, siis võib materjale väljastada avaliku teabe seaduse alusel ulatuses, millele ei kehti juurdepääsupiirang. Muuhulgas sedastas rikkuja, et toimikus olevatel materjalidel on AK märge AvTS § 35 lg 1 p 1, 12 alusel, mis tähendab juurdepääsupiirangut 75 aastaks.*
4. ***Kaebuse sisu**. Kaebaja ei nõustu rikkuja seisukohaga. Kaebaja on jätkuvalt seisukohal, et tal on õigus tutvuda kriminaalasja toimikuga.*
5. *Riigikohus on lahendi nr 3-3-1-84-15 p-s 18 toonud välja, et kriminaalmenetluse käigus kogutud teave on avaliku teabe seaduse § 3 lg 1 tähenduses avalik teave. Samas punktis on Riigikohus asunud ka seisukohale, et avaliku teabe seaduse sätted, sealhulgas ka selles seaduses sisalduvad teabele juurdepääsu võimaldamise piirangud (sh AvTS §-s 23) ei ole kohaldatavad lõpetatud kriminaalasja toimikus sisalduvatele isikuandmetele.*
6. *Eelviidatud lahendi p-des 21 kuni 24 on Riigikohus täiendavalt leidnud, et andmesubjektil on põhiseaduse § 44 ja isikuandmete kaitse seaduse § 20 lg 1 (hetkel*

kehtivas isikuandmete kaitse seaduses § 24 lg 1) alusel õigus tutvuda enda kohta käivate andmetega. Lahendi tegemise järgselt on jõustunud ka isikuandmete kaitse üldmäärus, mille artikli 15 alusel on andmesubjektil samuti õigus tutvuda enda kohta käivate andmetega.

7. *Riigikohus on lahendi nr 3-1-1-116-04 p-s 18 toonud välja, et isikul, kelle kohta on kriminaalmenetluses kogutud isikuandmeid, on sõltumata kriminaalmenetluslikust menetlusseisundist õigus nendega tutvuda.*
8. *Alates 25.05.2018 kehtib Euroopa Liidus (sh Eestis) andmekaitse valdkonnas isikuandmete kaitse üldmäärus. Vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklike 288 kohaldatakse määrust vahetult kõigis liikmesriikides. See tähendab, et määrus jõustub ja seda kohaldatakse sõltumata siseriiklikest õigusaktidest. Teave, mis andmesubjektile edastada tuleb, tuleneb üldmääruse artiklitest 13 ja 14.*
9. *Üldmäärus lubab liikmesriikidel kehtestada üldmääruse alusel ka siseriiklikke täpsustavaid õigusakte. Oluline on märkida, et täpsustavalt saab kehtestada ka piiranguid, kuid piirangute kehtestamise protsess ja iseloom peavad vastama üldmääruses sätestatud kriteeriumitele. Vastavalt Euroopa Kohtu otsusele (kohtuotsus 94/77: Fratelli Zerbone Snc vs. Amministrazione delle finanze dello Stato, ECLI:EU:C:1978:17 ja 101), mis tahes siseriiklikud meetmed, millega võidakse takistada määruse vahetut kohaldamist ning ohustada selle samaaegset ja ühetaolist kohaldamist kogu ELis, on aluslepingutega vastuolus.*
10. *Üldmääruse preambuli p 73 avab, millistel alustel võib piirata isikule teabe andmist tema isikuandmete töötlemise kohta. Veelgi konkreetsemad piirangud on sätestatud üldmääruse artiklis 23. Praegusel juhul ei esine mitte ühtegi alust, miks keelata kaebuse esitajal kriminaaltoimikuga tutvumist*

Rikkumine kahjustab kaebaja õigust tutvuda enda kohta kogutud andmetega.

Kaebaja pöördus rikkuja kui vastutava töötleja poole teabenõudega ning palus väljastada kriminaalasja toimik/palus luba tutvuda kriminaalasja toimikuga. Rikkuja keeldus kaebajale kriminaaltoimiku väljastamisest, mistõttu ei jäänud kaebajale oma õiguste kaitsmiseks muud võimalust, kui pöörduda Andmekaitse Inspektsiooni poole.

Kaebaja soovib, et Andmekaitse Inspektsioon teeks rikkujale ettekirjutuse soovitud andmete väljastamiseks/kriminaaltoimiku väljastamiseks.

TEABEVALDAJA PÕHJENDUSED:

Esitame Andmekaitse Inspektsioonile (AKI) vastused küsimuste kaupa seoses vaidega Eraisiku lepinguliselt esitajalt advokaat Katrin Pauluselt Politsei- ja Piirivalveameti (PPA) tegevuse peale teabenõudele vastamisel:
1.Kas teabenõude esitamise ajaks oli kriminaalmenetluse lõpetamise otsus asjas nr 15233000220 jõustunud?

PPAs registreeriti 16.08.2022 kriminaalasja toimikuga tutvumiseks 12.08.2022 esitatud taotlus. Teabenõude esitamise ajaks oli kriminaalmenetluse lõpetamise otsus jõustunud. Kriminaalmenetlus asjas nr 15233000220 lõpetati 25.11.2016.

2. Vastusest teabenõudele nähtub, et teabenõudes soovitud toimikule oli kehtestatud juurdepääsupiirang AvTS § 35 lg 1 p 1 alusel (mis peale otsuse jõustumist langes ära) ja AvTS § 35 lg 1 p 12 alusel, mis antud juhul ei kohaldu teabenõudja enda andmetele. Miks ei väljastatud vaide esitajale toimikut ulatuses, mis ei sisaldanud piiranguga andmeid?

Teabenõudele vastanud Ida prefektuuri Narva Politseijaoskonna menetlusgrupi uurija selgituse kohaselt konsulteeris ta Viru Ringkonnaprokuratuuri abiprokuröriga (nimi teada

andmekaitsespetsialistile). Eelnevast tulenevalt ei peetud võimalikuks toimikust andmeid väljastada põhjendusel, et toimikus on juurdepääsupiiranguga teave avaliku teabe seaduse § 35 lg 1 p 1 ja 12 alusel, asi lõpetati koosseisu puudumisel ja isikule karistust ette ei nähtud ning toimik on antud arhiivi.

Tõden PPA eksimust teabenõude täitmisel AKI väljatoodud põhjustel (PPA 24.08.2022 kiri nr 1.1-21/785-3). PPA on ebakorrektselt kohaldanud avaliku teabe seaduse § 35 lg 1 p-st 1 ja 12 tulenevat juurdepääsupiirangut. Muu hulgas osas, et taotlejale tuleb tutvustada iseenda kohta käivaid andmeid, millele ei kehti piirang isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 15 lg 4 tähenduses või muul õiguslikul alusel tulenevalt artikli 23 lg-st 1.

Üldiselt selgitan, et PPA andmekaitsespetsialistid koos kolleegidega jätkavad nõustamist ja koolitamist. Asutuse siseselt on vaja tõsta teadlikkust korrektsest kehtiva õiguse kohaldamisest, mis puudutab andmesubjektile või kolmandale isikule asja toimiku tutvustamist pärast kriminaalmenetluse lõppemist.

3. Juhul, kui vaide esitaja teabenõudele on vahepeal täiendavalt vastatud, siis palun edastada koopia vaide esitajale edastatud vastusest ka Andmekaitse Inspektsioonile

PPA ei ole vahepeal täiendavalt vastanud vaide esitaja teabenõudele

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOONI PÕHJENDUSED:

Juurdepääs kriminaaltoimikule

AvTS § 3 lg 1 sätestab, et avalik teave on mis tahes viisil ja mis tahes teabekandjale jäädvustatud ja dokumenteeritud teave, mis on saadud või loodud seaduses või selle alusel antud õigusaktides sätestatud avalikke ülesandeid täites. Seega on ka kriminaalmenetluse käigus kogutud teave avalik teave AvTS-i mõistes, kuna on loodud/saadud politsei poolt kriminaalmenetluse läbiviimise käigus ehk avalikke ülesandeid täites.

Avaliku teabe seaduse § 1 sätestab selle seaduse eesmärgi, milleks on tagada üldiseks kasutamiseks mõeldud teabele avalikkuse ja igaühe juurdepääsu võimalus, lähtudes demokraatliku ja sotsiaalse õigusriigi ning avatud ühiskonna põhimõttest ning luua võimalused avalikkuse kontrolliks avalike ülesannete täitmise üle. AvTS § 3 lg 2 kohaselt saab avalikule teabele juurdepääsu piirata üksnes seaduses sätestatud korras. AvTS § 2 lg 2 punkti 4 kohaselt avaliku teabe seadust ei kohaldata teabele juurdepääsupiirangute, juurdepääsu eritingimuste, korra ja viiside osas, juhul kui need on eriseaduses või välislepingus sätestatud teisiti.

Poolelioleva kriminaalmenetluse raames ei saa menetlusosalist pidada igaüheks avaliku teabe seaduse mõistes, kuna menetlusosalistel on kriminaalmenetluses menetlusseadusest tulenevad õigused ja kohustused, mistõttu menetluse raames teabega tutvumisele avaliku teabe seadus ei kohaldu, kuna erinevate seaduste alusele teabel juurdepääsu võimaldamisel on erinevad eesmärgid. Seega kriminaalmenetluse kestel reguleerib menetlusdokumentidele juurdepääsu kriminaalmenetluse seadustik. Seda siiski menetluse lõpuni ja otsuse jõustumiseni.

Peale menetluse lõppu ja otsuse jõustumist ei reguleeri kriminaalmenetluse seadustik toimikule juurdepääsu. Sellisele seisukohale on asunud ka Riigikohus mitmes lahendis. Seega on isikul peale menetluse lõppu võimalik esitada toimikus oleva teabe osas nii teabenõudeid kui küsida enda kohta käivaid andmeid, kas avaliku teabe seaduses sätestatud korras või Euroopa Liidu isikuandmete kaitse üldmääruses sätestatu alusel.

Teabenõudele vastamine

Edastatud dokumentidest nähtub, et vaide esitaja esitas 12.08.2022 PPA-le teabenõude, milles palus väljastada kriminaalasja nr 15233000220 toimiku koopia, milles ta oli kahtlustatav, ulatuses, mis ei sisalda piiranguga andmeid.

24.08.2022 keeldus Ida Prefektuuri, Narva politseijaoskonna, I menetlusgrupi uurija toimiku väljastamisest järgmise põhjendusega: „*Kuna kriminaalmenetlus nr 15233000220 on lõpetatud, siis materjale võib väljastada avaliku teabe seaduse alusel ulatuses, millele ei kehti juurdepääsupiirang. Toimikus olevatel materjalidel on AK märge AvTS § 35 lg 1 p 1, 12 alusel, mis tähendab juurdepääsupiirangut 75 aastaks.“* Eeltoodust võib aru saada, et teabenõudele vastaja on olnud seisukohal, et kui toimik sisaldab ka piiranguga andmeid, siis ei saa toimikust üldse teavet väljastada.

Andmekaitse Inspektsioon eeltooduga ei nõustu. Kõigepealt pean vajalikuks selgitada, et AvTS § 35 lg 1 p 1 alusel (mis seab piirangu toimikule täies ulatuses) saab piirangu kehtestada kuni menetluses tehtud otsuse jõustumiseni, kuna selle sätte eesmärgiks on tagada erapooletu menetlus. Kuna antud juhul oli menetlus lõppenud ja otsus jõustunud, siis oli eeltoodud piirangu alus ära langenud, mistõttu viide AvTS § 35 lg 1 p-le 1 oli asjakohatu.

See, kui toimik sisaldab ka teiste isikute piiranguga andmeid, ei tähenda see seda, et teabenõude korral ei võimaldata üldse toimikule juurdepääsu. Teabenõude korral tuleb väljastada see osa teabest/toimikust, millele piirangud ei laine. Ehk siis kaetakse kinni piiranguga teave ning väljastatakse teave/dokumendid ulatuses, millele piirangud ei laiene. Nimelt sätestab ka AvTS § 38 lg 2, et kui teabele juurdepääsu võimaldamine võib põhjustada juurdepääsupiiranguga teabe avalikuks tulemise, siis tagatakse juurdepääs üksnes sellele osale teabest või dokumendist, mille kohta juurdepääsupiirangud ei kehti. Seega on PPA keeldunud ebaseaduslikult teabenõude täitmisest. Seda enam, et teabe küsijaks oli isik, kes oli kriminaalmenetluses kahtlustatav ja kelle andmeid toimik samuti sisaldas. Tulenevalt isikuandmete kaitse üldmääruse artiklist 15 on isiku õigus tutvuda enda kohta käivate andmetega.

Vastuses inspektsiooni järelepärimisele on PPA ka oma eksimust tunnistanud. Nimelt on PPA selgitanud, et *PPA on ebakorrektselt kohaldanud avaliku teabe seaduse § 35 lg 1 p-st 1 ja 12 tulenevat juurdepääsupiirangut. Muu hulgas osas, et taotlejale tuleb tutvustada iseenda kohta käivaid andmeid, millele ei kehti piirang isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 15 lg 4 tähenduses või muul õiguslikul alusel tulenevalt artikli 23 lg-st 1.* Kuigi PPA on oma eksimust tunnistanud, ei nähtu PPA vastusest inspektsiooni järelepärimisele, et menetluse käigus oleks PPA vaide esitaja teabenõudele täiendavalt vastanud ning väljastanud toimiku ulatuses, mis ei sisalda teiste isikute piiranguga andmeid. Seega tuleb PPA-l vaide esitaja 12.08.2022 teabenõue uuesti läbi vaadata ja väljastada toimik ulatuses, mis ei riiva teiste isikute eraelu puutumatust.

/allkirjastatud digitaalselt/
Elve Adamson
jurist
peadirektori volitusel